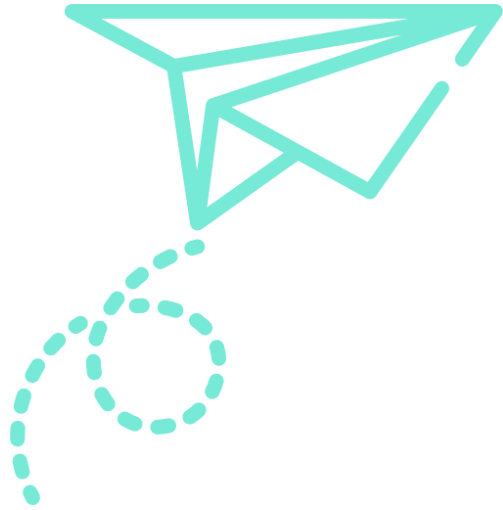
A person is sitting at a wooden desk, watching a lecture on a large computer monitor. The person is wearing a purple shirt and an orange sleeve, and is holding a pen over an open notebook. The monitor displays a woman in a light blue shirt and jeans, standing in front of a chalkboard. The chalkboard has a table with columns labeled 'M', 'T', 'W', 'T', 'F' and rows of text. The person's left wrist has a black smartwatch. On the desk, there is a keyboard, a mouse, and three wooden sticks. The background shows a desk with a potted plant and a window.

НАСТАВА НА ДАЛЕЧИНА КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА

НАСТАВА НА ДАЛЕЧИНА

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА

Издавач:

Здружение за развој - Центар за управување со промени

За издавачот:

Неда Малеска Сачмароска

Автор:

Наталија Шикова

Уредник:

Искра Белчева Ристовска

Citizens for change!

Ова истражување е изработено во рамки на работната програма „Подобра испорака на јавните услуги за граѓаните со активна вклученост на Собранието“, финансирана од Европската Унија и кофинансирана од програмата Цивика Мобилитас.

Содржината на публикацијата е единствена одговорност на авторите и на никаков начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Европската Унија и на Цивика Мобилитас.

СОДРЖИНА

ВОВЕД	5
РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА	10
Насоки за наставниците.....	11
Насоки за учениците.....	17
Насоки за родителите / старателите	18
КРАЛСТВО НА ВЕЛИКА БРИТАНИЈА И СЕВЕРНА ИРСКА	20
Насоки за родителите	21
Насоки за училиштата	23
Насоки за наставниците.....	25
РЕПУБЛИКА ИРСКА	29
Насоки за наставниците.....	29
Насоки за родителите	30
Дигитални извори.....	31

ВОВЕД

Ковид 19 донесе нова реалност на светско ниво. Во обидот да се справат со т.н. „невидлив непријател“, пристапот на државите е различен, но во наглиот, општ удар врз економијата, образованието е еден од најпогодените сектори, а последиците од принудниот прекин на наставата се – далекусежни. За да го спречат ширењето на пандемијата, повеќето влади низ целиот свет привремено ги затворија образовните институции на сите нивоа, но тоа, на национално ниво, директно влијае врз 60% од популација, односно онаа опфатена со образовниот процес.¹

Преминот – од кабинетска настава во електронска настава – не е воопшто едноставен зафат, оти освен соодветна техничка инфраструктура и одредено ниво на познавање дигитални вештини, за спроведување на процесот на учење бара и огромна поддршка од семејството. Новата ситуација создаде исклучителен стрес не само за наставниците, втурнати во нова, неочекувана задача, туку и за учениците, бидејќи мораа да ги заменат дневните училишни активности и начинот на дружење со работни обврски добивани по електронски пат. Секако, и многумина од родителите се најдоа под исклучителен притисок во обидот да им помогнат на децата колку е можно побргу и побезболно да се усогласат со рапидните промени.

Нималку лесна, електронската настава бара огромна организациска енергија и креативност што мора да е на високо ниво за да го привлече вниманието на учениците (во повеќе случаи дури и во голема мера дигитално пописмени од своите наставници). Очекувано, аспектите на електронската настава се различни за учениците од различни образовни степени, бидејќи пред сè е различно нивото на нивната самостојност при следењето на електронскиот наставен час.

Дополнително, сеопштата општествена блокада направи технологијата во образовниот процес да се зема како – услов без кој не се може, така што таа сама по себе веќе не се перцепира како луксуз. Често, посебно во посиромашните држави, се тргнува од неоснованата претпоставка дека сите ученици и наставници имаат индивидуален пристап до широкопојасен интернет и до соодветно ажуриран компјутер, додека, пак, фактички постојат семејства што се потпираат само на еден паметен телефон. Всушност, пристапот до Интернет е основниот проблем,² па оттаму, во оваа криза најпогодени се учениците од посиромашните семејства што неспоредливо повеќе губат од наставата во текот на неделите надвор од училиштето,

¹ <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/>

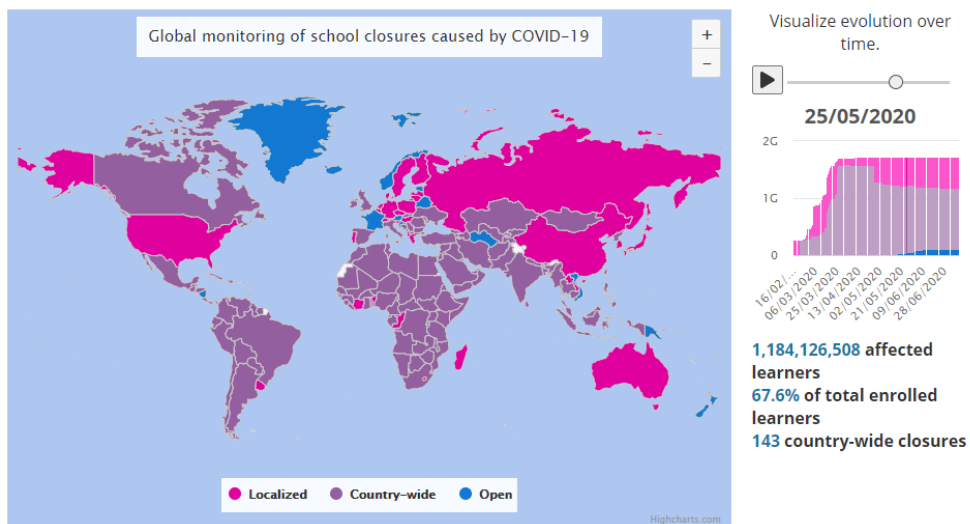
² Оттаму освен на Интернет, важно е образовните програми бесплатно да се стават и на телевизија за да стигнат до оние што не се на Интернет.

во однос на нивните врсници што имаат подобра социјална позиција. „Дигиталниот јаз“ постои, и на него мора соодветно да се одговори.

Тековната ситуација покажува дека не постои унифициран државен пристап за справување со глобалниот предизвик. Организациски, многу нешта зависат од претходно воспоставена инфраструктура за спроведување некаква електронска настава, односно ИТ-структура и дигитализација на образовниот процес. Националните политики зависат и од применетите образовни модели, односно одговорот на кризата е различен меѓу оние земји што применуваат централизиран образовен систем, споредени со оние каде што училиштата уживаат поголема автономија во креирањето и во спроведувањето на наставата.

Табела 1 – Национални пристапи кон глобалниот пандемиски предизвик

Извор УНЕСКО

Бидејќи е сè поизгледно дека организациските предизвици околу образовниот процес ќе траат подолг период, неопходно е подготвено да се соочиме со нив, односно да се осмисли примена на пристап најсоодветен според постојниот, домашен образовен модел. Во обидот да се даде удел во креирањето мерки што би ги адресирале предизвиците, ја подготвивме оваа компаративна анализа на докажано ефикасни искуства при спроведувањето настава на далечина. Анализата го опфаќа спроведувањето на мерките за настава на далечина во периодот од март 2020 година до јуни 2020 година, а за пример ги зема Република Хрватска, Република Ирска и Велика Британија. Се разбира, нивните образовни политики се само дел од мноштвото

тековни зафати на националните образовни системи насекаде низ светот,³ но тие модели конкретно се избрани поради иновативноста на пристапот и поради приказот широка палета исклучително важни аспекти при креирањето кохерентен и сеопфатен пристап за организирање настава на далечина.

Како генерални сознанија издвојуваме:

Прегледот на приложените политики укажува дека во Република Хрватска е применет централизиран модел на спроведување настава на далечина, за разлика од двата други анализирани модели, оние на Велика Британија и на Република Ирска. Во хрватскиот модел наставата е организирана на централно ниво по електронски и по телевизиски пат. Детално се подготвени упатства за организирање и за спроведување настава, за оценување и за самоевалуација на наставниот кадар и на учениците. Сите неопходни материјали се достапни како посебни прилози, а процесот е централно вмрежен и подржан преку соодветните надлежни институции. Техничката поддршка се спроведува на национално ниво, со целосна помош и од Хрватската радио-телевизија, националниот, јавен медиумски сервис, и од националните мобилни оператори.

Во Велика Британија акцентот е ставен врз надминување на социјалните разлики, како и врз психолошката поддршка неопходна во општа ситуација на неизвесност, а нагласени се и улогите на семејството / родителите и помошта од локалната заедница. Во новонастанатата воспитно-образовна ситуација советите се главно на психолошка основа, односно едукациските авторитети пред сè укажуваат како да се постапува со различни возрастни групи ученици, со посочување соодветни предлог-образовни материјали што можат да се користат дополнително од базичната наставна програма што секое од училиштата ја обезбедува самостојно и во рамките на својата работна обврска. Во оваа смисла, исклучително е важна улогата на локалната заедница при овозможувањето техничка помош и во организација на целокупниот образовен процес.

Моделот на Република Ирска изобилува со интересни едукативни материјали, практични примери, учебници, електронски книги, квизови, со видео наставни материјали и со електронски платформи применливи во разновидни образовни средини. На наставниот кадар му е дадена можност да бира и да ја приспособува наставата според своите потреби. Сепак, сите материјали се сублимирани, достапни

³ Детален приказ на сите системи за далечинско учење можат да се најдат на следнава веб страница <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/nationalresponses>

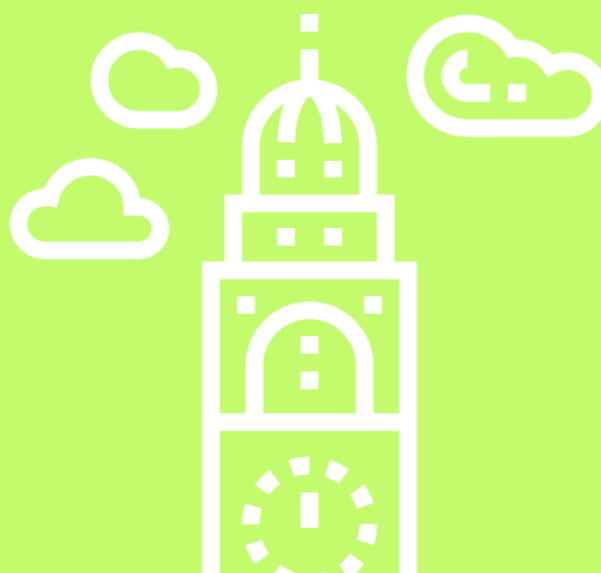

од едно мрежно место и обезбедена е техничка помош при реализација на секој од избраните пристапи.

Бидејќи се работи за разновидни искуства, секое вредно на свој начин и соодветно на општествените и на економските состојби на системот во кој се спроведува, во прилог даваме детален приказ на најкорисните аспекти. Се надеваме дека од приложените искуства ќе извлечеме позитивни примери што можат да се применат при организирање на настава на далечина во нашата држава.

РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА

РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА

Транзицијата – кон учење од далечина, во образовниот систем на Република Хрватска за основните и за средните училишта, а впрочем и за високото образование, се случи, така рече – преку ноќ. Но, иако одлуката на Владата да ја прекине наставата во училиштата и во високообразовните институции беше донесена на 13 март 2020 година, таа почна да се применува веќе од 16 март 2020 година. Основната одредба на владината одлука беше дека – наставата ќе мора да продолжи како настава од далечина.

За остварување на оваа примарна цел за сите образовни институции се обезбеди техничка поддршка на национално ниво, што подразбира воспоставување платформи како – виртуелна средина за учење, но и поддршка при создавање наставни содржини и упатства за организирање на работата за наставниот кадар и за учениците во процесот на учење од далечина.

„Училиште за живот“ (*Škola za život*)⁴ е името на експериментална програма што преку Министерството за наука и образование на Република Хрватска се спроведува низ 48 основни и низ 26 средни училишта. Општо, програма опфаќа ученици од прво до петто одделение во основните училишта, додека за петтото одделение е организирана посебна настава за предметите по биологија, хемија и по физика. По сите предмети од општото образование, експерименталната програма еднакво се спроведува и во првиот степен од гимназијата и во првиот степен од стручните училишта. Основната образовна цел е да се тестира применливоста на новите наставни програми, формите и методите за работа, како и новите наставни помагала, пред сè за да се зајакнат капацитетите на учениците за решавање проблеми, постапно да се зголеми нивното задоволството од новиот вид настава и да се мотивираат заедно со своите наставници.

Проектот, претставен преку бројки, опфати 8419 ученика, 81 виртуелна училница, 42724 учесници во виртуелните училници, 386 едукативни теми, 424 часа обука за користење на платформите, 151 советодавни посети, 73 родителски состаноци, 1092 часа настава во живо, 927 стручни усовршувања. Логото на проектот е креирано од ученици од графичко училиште, а проектот е поддржан од страна на Европскиот социјален фонд. Во проектот се вклучени Агенцијата за развој и образование на Хрватска, Хрватската академска мрежа, Националниот центар за надворешно вреднување на образованието, Агенцијата за мобилност и програми на Европската Унија, како и Агенцијата за стручно образование и образование за возрасни.⁵ Проектот

⁴ <https://skolazazivot.hr/>

⁵ <https://skolazazivot.hr/o-projektu/projekt-u-brojkama/>

е поддржан и од националниот мобилен оператор Tele2, кој на учениците им овозможува бесплатен интернет сообраќај за едукативни содржини за време на учењето на далечина, како и бесплатен пристап до веб-страниците со едукативна содржина на издавачките куќи што учествуваат во едукативните реформи.

„Училиште за живот“ е исклучително добро организирана и корисна веб-страница што ги содржи сите потребни елементи за одвивање на наставата, како и за оценување на учениците. Страницата изобилува со бројни едукативни содржини, како и со упатства за организирање настава и за оценување при учење на далечина. Обезбедува преглед на разновидни платформи, укажувајќи како функционираат и како можат да се употребуваат, дава совети за наставниците, совети за учениците, видео содржини за употреба на сите алатки, видео лекции за основно и за средно училиште по сите предмети, но и електронски учебници, е-лектири, систематизирани и организирани на начин едноставен за употреба.⁶ Дополнително се достапни материјали и за ученици со оштетен слух,⁷ виртуелни училници,⁸ како и бројни примери од училишта за успешно спроведена настава на далечина.⁹ Дел од овој проект е т.н. – „ТВ-училница“, при што нејзината веб-страница нуди распоред во кои денови и во колку часот се одвива одредена наставна содржина за класовите од основниот и од средниот образовен степен.¹⁰

Во продолжение ги извојуваме елементите што ги сметаме за најкорисни:

НАСОКИ ЗА НАСТАВНИЦИТЕ

Организирање настава

Учењето на далечина се одвива во вонредни околности, при што треба да се искористат сите негови предности, а да се направи обид да се минимизираат низа недостатоци. Овој начин на учење, кој се очекува да биде краткорочен, не треба да претставува пречка при преминот кон више ниво на образование. Напротив - покрај усвојувањето нови знаења и вештини, при учењето релевантна образовна содржина

⁶ <https://skolazazivot.hr/materijali/>

⁷ <https://skolazazivot.hr/obrazovni-sadrzaji/metodicki-prirucnici/metodicki-prirucnici-za-osnovnu-skolu/>

⁸ <https://skolazazivot.hr/virtualne-ucionice-za-sve/>

⁹ <https://skolazazivot.hr/webinar-informatika-u-razrednoj-nastavi-iskustva-i-primjeri-iz-eksperimentalnih-skola/>

¹⁰ <https://skolazazivot.hr/raspored/>

акцентот треба да биде ставен врз благосостојбата на учениците и врз поттикнувањето континуирано учење, наместо врз (пр)оценката на наученото.¹¹

Контактот на наставниците со учениците и со родителите е важен за да се создаде круг на доверба за учење, а во тој круг секој има своја улога. Виртуелната средина за учење треба да има јасна структура и утврдени вредности што, пак, истовремено вклучува почит кон работата, односно – нула толеранција кон недопуштливо и неприфатливо однесување. Имено, учениците треба да бидат свесни за одговорноста кон себеси и кон своето знаење. Одговорноста е и кај родителите, така што тие треба на учениците да им пружат постојана поддршка во процесот на развој на свесноста за одговорно и конструктивно однесување.

Исто така, треба да се забележи дека на учениците им е потребен поразновиден вид поддршка во виртуелната училишница, отколку при редовната настава. Во содејство со професионални соработници во училиштето, треба да се земат предвид специфичните адаптации неопходни за ученици со посебни потреби, како и за надарените ученици.

Иако некои училишта одржуваат виртуелни училишници во реално време, така што сите ученици се присутни истовремено на видео конференција, овој начин на предавање не се препорачува затоа што ја оптоварува мрежата и ја успорува работата. Имено, не е потребно учениците да се идентификуваат визуелно, затоа што сите ученици и наставници имаат свој единствен електронски идентитет, а тоа дава голема предност во организирањето и во спроведувањето на учењето на далечина.

Посебно треба да се потенцира дека содржините што наставниците ги предаваат и ги оценуваат треба да бидат насочени кон најважните работи и да се ослободени од секундарните детали или податоци. Секундарните детали или помалку важните податоци можат да го одвлечат вниманието на ученикот од она што е навистина важно, односно непотребно го оптоваруваат наместо да му дозволат да го разбере поширокиот образовен контекст.¹²

¹¹ Доколку вонредна состојба продолжи, потребни се измени на одредени закони и на подзаконски акти. Како предвесник на таквата ситуација, а со примарна цел овозможување доследна и систематска примена на новите методи за оценување, Министерството за образование на Република Хрватска ја измени – „Уредбата за методите, процедурите и елементите за оценување на учениците во основните и средните училишта“;

¹² На линкот се содржани детални совети за наставниците
https://www.youtube.com/playlist?list=PL9Mz0Kqh3YKr_5kBmR9FB4USHd0EwxiKk

Оценување

Оценувањето е основен елемент во процесот на реформите на наставните програми од основното и од средното образование, но е дел и од т.н „Болоњска реформа на високото образование“. Двата реформски процеса го ставаат ученикот во центарот на училишниот процес, така што наставата не се фокусира толку на предаваната содржина колку на планираните образовни исходи. Ученикот треба да е активен и да учи преку индивидуални стратегии и начини на учење. Ваквата евалуација продира длабоко во основите на одреден образовен систем и е најтешка за промена во севкупниот реформски процес. Од друга страна, начинот на кој се предава и се оценува треба да ги насочува учениците и студентите како да учат. Оттаму, исклучително голема важност при организацијата на учењето на далечина има проценката околу постигањето на планираните исходи од таквиот начин на настава.

Виртуелната околина е одлично место за учење, но при оценување на наученото, пожелно е оддалечување од традиционалните (стандардни) методи за проценка. Затоа, правилата што досега се применуваа(т) во училиштата, како што се - планови за тестирање, поставување теми и датуми -, не мора да се применуваат при учењето на далечина, но неопходно е навремено да се усогласи временска рамка за тестовите, односно за испитите, а на учениците да им се зададат поинтензивни задачи за да се избалансираат обемот на работата на наставниците и обемот на работата на учениците. По сите предмети, како во училиницата така и во наставата на далечина, активноста на учениците може да се процени преку дискусии и преку домашни задачи.

Во нормалното/вообичаено училишно предавање, учениците и наставниците имаат комуникација во реално време, така што наставникот може да го следи и да го надгледува наученото, односно да спроведе т.н. – „сумативно оценување“. Без дополнителни инвестиции, без специјални алатки, што бара и многу време – сето тоа не е лесно изведливо во виртуелните училиници. Од друга страна, ваквиот начин на контролирано испрашување често се сведува на испитување за фактите и за извршување рутински задачи, што, пак, не е соодветно за стекнување и за утврдување на знаењата и на вештините потребни за живеење и за работа во 21-от век. При спроведување на оценувањето нема потреба од строга контрола, ниту во физичката, ниту пак во виртуелната училиница, бидејќи акцентот е ставен врз квалитетната повратна реакција кон ученикот, за тоа како да си го подобри учењето. Оттаму, во виртуелната средина и при учењето на далечина, треба да се примени нов начин на оценување. При реформирањето на наставата, учењето и оценување се фокусирани кон тоа – како успешно да се учи -, односно: зошто е учењето корисно, зошто уживаме да учиме, зошто сакаме да учиме како да решаваме проблеми, да размислуваме критички и да работиме во тим. Така, смената треба да биде кон повисоки когнитивни

нивоа што не можат да се проценат (само) преку тестови за знаење одредена содржина. Исто така, наставниците треба на учениците треба да им дадат индивидуална повратна информација - дали ученикот ги постигнал очекуваните образовни резултати, и како да си ја подобри вештината на учењето. За да се постигне ова, потребно е да се следи работата на учениците, да им се поттикнуваат активноста и соработката - како со наставникот така и со другите ученици.

Методи и препораки за проценка - стандардни пристапи

Методите за оценување на знаењето, во училиштата во Република Хрватска сè уште се претежно традиционални, иако е постигнат напредок како резултат од наставната реформа. Наставниците никогаш не се нашле во ваква вонредна состојба, па тешко е брзо да се смени начинот на предавање, моделот на настава, а уште потешко е да се сменат методите на оценување. Затоа, не изненадува што, иако се достапни нови, иновативни начини на оценување, повеќето наставници сè уште се резервирани да започнат со нив, па претпочитаат да се придржуваат кон некои од постојните, традиционални начини и процедури за оценување.

Постојните виртуелни методи вклучуваат усни и писмени испитувања во контролирани услови. Се појавува проблем со кредибилитетот на одговорите при учењето на далечина, оти тоа се изведува асинхроно. Одредени методи и алатки можат да обезбедат одредено ниво на кредибилитет при тестот за знаење спроведен од далечина, и треба да се воведат кога станува збор за испити со големо значење (на пример - при дипломирање). Бидејќи е потребно одредено време, опрема и обука за воведување вакви алатки на национално ниво, за целите на учењето на далечина може да се воведат одредени соодветни методи за тестирање на знаење и на вештини врз основа на кои може да се оцени ученикот. Оттаму, потребно е да се намали бројот и обемот и на усните и на писмените тестови, а рутинските задачи да се користат за самоевалуација и за оценување од врсници / соученици. Употребата и зачестеноста на овие методи на испитување - зависат од темата, од наставната единица, а посебно од посакуваната образовна цел.

Најлесен начин да се спроведе усно испитување е преку видео конференција. Се препорачува ваквото испитување да не се спроведува за секој предмет, бидејќи тоа непотребно ќе ги оптовари и наставниците и учениците, но и системите за учење на далечина. Сепак, за предмети од основното и од средното училиште, каде што распоредот на наставата предвидува три или четири часа неделно, усниот испит треба да се спроведува еднаш до крајот на учебната година, посебно ако наставникот или ученикот се сомнева во стекнатото знаење, или, пак, ако нема доволно елементи за заклучување на оценката. Во преостанатите случаи, наставникот не мора да спроведе усен испит при учење на далечина.

Во некои предмети, како што се математика, физика и хемија, вообичаено е проверката да се направи во писмена форма, бидејќи тоа вклучува решавање проблеми и оценување. Може да се користат одредени алатки, но исто така и едноставната техника: „*Ова се задачите, ве молиме решете ги во одредено време, фотографирајте ги решенијата и пратете ги за проверка*“. Оваа едноставна техника е исто така погодна за ученици што живеат на места со послаба интернет врска. Доколку постои загриженост за кредибилитетот на одговорите, затоа што постои сомнеж дека ученикот самостојно не ги решил задачите, корисно е наставниците да ги познаваат своите студенти и така, според нивното учење, практика и прогрес, полесно ќе можат да го проценат нивото на учењето. По писмениот тест што значително влијае врз оценката, пожелно е да се организира и кратко усно интервју / испит за да може наставникот да пројде низ својата работа заедно со ученикот, и да ги разјасни потешкотиите или пак решенијата на тестот.

При сите методи на евалуација, неопходно е јасно да се разликуваат суштинските содржини од помалку важните, односно од споредните. Важни содржини се оние што директно ја поддржуваат реализацијата на образовните цели од наставните програми.¹³

Дополнително, важна е самоевалуацијата. Улогата на наставниците во водењето и во следењето на учениците е клучна, посебно во процесот на самоевалуацијата. Имено, имајќи го предвид факторот на субјективност (што е постојан предизвик во овој процес), улогата на наставникот е да го следи процесот, да го води ученикот и да го корегира. Важно е да се нагласи дека самоевалуацијата ги прави студентите помотивирани и отворени за учење, а во неа треба да бидат вклучени и родителите.

Оценување во високото образование

Евалуацијата во високото образование треба да вклучи употребата на методи за проценка поврзани со дадените исходи на учењето на предметот. Бидејќи високото

¹³ Соодветни правилници вклучуваат општо оценување како и оценување на практични вештини. Правилниците содржат конкретни примери за оценување. Инструкциите за оценување немаат за цел да се сеопфатни, тие не претендираат да одговорат на сите прашања или да ги објаснат сите случаи од секојдневната работа. Намерата е на едно место да се вклучат прифатливи начини на оценување во изменетите околности, земајќи ги предвид технолошките способности и проценетото ниво на компетенции на наставниците. Препораките првенствено се наменети за системот на основното и на средното образование, но со мали прилагодувања може да ги користат и универзитетите и колежите, како и институциите за образование на возрасни. Види повеќе на <https://skolazazivot.hr/upute-za-vrednovanje-i-ocjenjivanje-tijekom-nastave-na-daljini/>

образование, посебно универзитетското предавање, подразбира постигнување повисоки нивоа на исходи од учење, добро е да се користат проектни и проблемски задачи, истражувачки трудови, развој на програма, портфолија, конструкции и критички осврти, анализи и рецензии. Соодветен систем е, на пример, Moodle (Мудл)¹⁴ што дава широки можности и опции за прилагодувања. Многу наставници ставаат акцент врз колоквиумите што се спроведуваат во контролирани услови, но без големи инвестиции во нова технологија невозможно е да се извршат преку Интернет. Овие алатки се засновани врз прелистувачи што работат во безбеден режим или, пак, врз пристапи засновани на препознавање лице, глас или други ергометриски параметри. Како и да е, некои од овие колоквиуми можат да бидат заменети со решавање задачи што се преземени од базата на податоци за задачи, така што секој студент добива свои задачи. Системот за управување со учење (Learning Management System - LMS)¹⁵ и Moodle содржат одлични алатки за овој начин на работа. Тие даваат различни можности за поставување прашања, дозволувајќи им на наставниците од сите полиња да ги прилагодат тестовите на своите потреби.

Основата на добар тест, релативно безбеден од копирање, е голема база податоци со прашања од кои се генерираат тестови. Доколку прашањата се организираат по категории (според наставни единици /нивоа на тежина), методот на случаен избор може да се додаде кон тестовите со прашања од различни категории, што му овозможува на секој студент да добие прашања што го покриваат материјалот со приближно еднаква тежина. Генерирање прашања врз основа на случаен избор и промена на редоследот на одговори во одреден временски рок, може да обезбеди релативно добра сигурност и заштита од несакано препишување. Дополнително, повеќето високообразовни институции во Република Хрватска имаат пристап до систем за проверка на плагијати. Оттаму, тој систем треба да биде вклучен во оценувањето со цел да се обезбеди академскиот интегритет.

Институциите за високо образование треба да посветат посебно внимание на студиите од областа на уметноста и да оценат под кои услови и како е можно да се спроведе евалуација за време на учење на далечина. Потребно е да се прераспределат темите и обврските на студентите со цел да се обезбеди квалитетен начин на учење. Сличен пристап може да се примени и во уметничките училишта.

Што се однесува на образовните содржини, бесплатните содржини преку Интернет, во форма на бесплатни он –лајн курсеви – MOOCs (Massive Open Online Courses)¹⁶, можат да послужат како дополнителен материјал за студентите.

¹⁴ <https://moodle.org/>

¹⁵ https://www.questionmark.com/?qclid=EAlalQobChMlrK2tgsez6gIVSfIRCh0Hd0znEAAyASAAEgKrBfD_BwE

¹⁶ <https://www.mooc.org/>

Евалуација на наставниците и самоевалуација

При учењето на далечина, препорачливо е да се спроведе прашалник меѓу учениците и родителите за тоа колку се во целиот процес успешни наставниците. Корисно е да има отворени прашања за да можат учениците и родителите да дадат конкретни предлози за подобрување на наставата. Без оглед на исходот, добро е да се разговара со колегите за да можат да се разменат информации. Резултатите може да се дискутираат и со стручни соработници со цел да се најдат решенија и да се обезбеди квалитет на учење и на настава.

НАСОКИ ЗА УЧЕНИЦИТЕ

За да можат учениците да се стекнат со компетенции неопходни за животот во 21-от век, тие треба да бидат активни во процесот на учењето, токму за да можат да развијат свесност за тоа колку знаат и што сè уште треба да направат за навистина да ги постигнат поставените цели од наставниот процес. Активен ученик е оној што презема иницијатива, што се стреми кон независност и ги охрабрува другите да учат. При учењето на далечина, може да се случат големи промени, на пример – вообичаено тивки и повлечени ученици, поради своите дигитални вештини и знаење, може да станат многу активни и независни, а со тоа да ги стимулираат и другите.

Активноста и работата треба да бидат препознаени и позитивно ценети; почнувајќи од учество во дискусии во виртуелната средина, преку оценување од своите врсници и самоевалуација, сè до независно истражување и давање предлози за понатамошно учење и истражување. Посебно е значајно учениците самостојно да истражуваат и да бараат извори на Интернет, како и да се способни критички да го проценат нивниот кредибилитет. Откако ќе соберат квалитетни информации од различни извори, тие треба да можат да напишат независен труд во даден обем и структура што ќе ги содржи потребните аргументи.

По сите предмети, активноста на учениците може да се оценува преку дискусии и домашни задачи. Во секој предмет е можно да се направи покомплексна задача во форма на постер, презентација, проект, истражувачки труд, критичко претставување или проблем во врска со задача, а таквата работа може да се оцени на начин што јасно ги покажува елементите и критериумите за проценка.

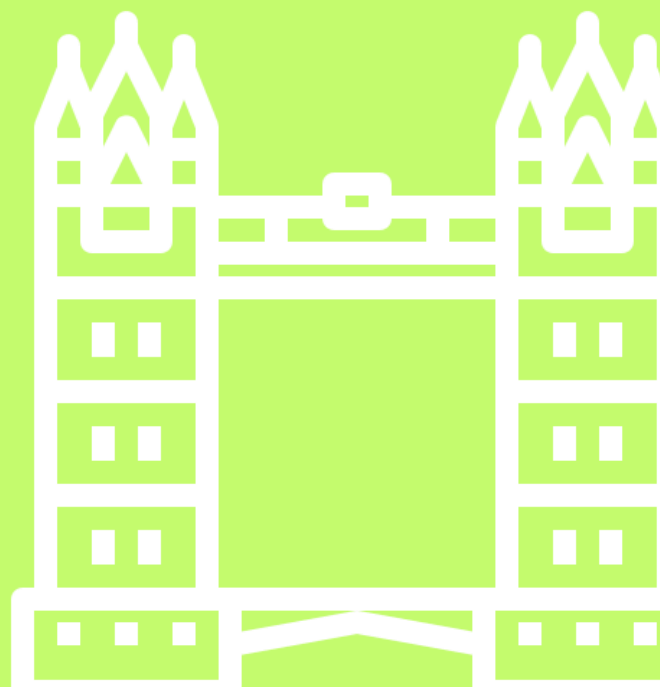
НАСОКИ ЗА РОДИТЕЛИТЕ / СТАРАТЕЛИТЕ

Со оглед на вонредната состојба, родителите во ова време повеќе од кога било треба да бидат вклучени во работата на училиштето, но и во обезбедување круг на доверба за учење, а тоа е посебно изразено и потребно кај родителите што имаат деца ученици во основно училиште. Со оглед на тоа што сите сме во сосема нова ситуација и во нов вид настава, важно е сите – наставници, ученици и родители, да имаат разбирање едни за други. Иако ова е тешко, со оглед на околностите, при учење на далечина од родителите се очекува повеќе, бидејќи тие имаат директен дневен контакт со учениците (сопствените деца), па вклученоста им е поинкава отколку кога најголемиот дел од образовниот процес се одвива на училиште. Родителот треба да обезбеди и да постави правила за „домашно училиште“ и да одреди време за учење, посебно за часовите од основно училиште (мора да бидеме свесни дека ниту децата ниту родителите не го перцепираат својот дом како училиште).

Родителската улога е да го охрабри детето самостојно да ги извршува сите задачи и да го охрабри за какви било нејаснотии да му се обрати на наставникот. Одговорност е на родителите да му помогнат на детето, но не и да работат за него. Иако е разбирливо родителите да се обидат да добијат подобри резултати, помошта од родителите не треба да биде во пишување домашни задачи, ниту пак да вршат притисок врз учениците и наставниците за подобри оценки. Нормално е родителите да сакаат да помогнат, но не смеат да го прават тоа на штета на развојот на одговорноста и на независноста кај децата. Несоодветната помош ќе им ги намали шансите на децата за независно справување во процесот на доживотно учење и при секојдневното решавање проблеми. Родителите се тие што мораат да ги воспитаат децата да не мамат, да не копираат и да ги ценат работата и трудот – и својот и на другите. Треба да ги охрабрат децата да учат, да истражуваат и добро да го организираат своето време, но и да им помогнат да научат како да учат.

КРАЛСТВО НА
ВЕЛИКА БРИТАНИЈА
И СЕВЕРНА ИРСКА

КРАЛСТВО НА ВЕЛИКА БРИТАНИЈА И СЕВЕРНА ИРСКА

Во Велика Британија наставата на далечина се одвива само за одредени возрастни групи: во постојните воспитно-образовни институции се враќаат децата од предучилишна возраст, односно оние до шест годни, а образовниот систем останува затворен за сите други возрастни групи, со исклучок за децата на т.н. „*клучни (најнеопходни) работници*“ и за децата од ранливите категории што не можат самостојно да ја следат наставата од дома. На најмалите им се дава приоритет бидејќи тие се на почетокот од образовниот процес и допрва треба да ги совладаат основите, како – броење, читање и пишување, но и учењето социјализација и дружење со своите нови, училишни другарчиња. Приоритетот за враќање во школо ги опфаќа и оние групи ученици што се во транзиторна фаза, на пример тие што преминуваат од основно во средно образование, бидејќи е потребно добро да се подготват за предизвиците од следниот образовен степен.

За другите групи ученици предвидена е електронска образовна платформа (натаму во текстов – Платформа)што содржи практични упатства за спроведување настава на далечина – за наставници, училишни раководители, родители, старатели и за ученици. Податоците на Платформата се ажурираат редовно за да вклучат нови дополнителни ресурси и најнови информации и случувања.¹⁷ За да им се помогне на родителите, чија воспитно-образовна улога во новите околности добива на важност, образовниот процес на државно ниво промовира и серија од 180 интернет-лекции за учениците во основното образование.

Сепак, нужно е да се напомене дека нивоата на предизвикот и начините за негово надминување се разликуваат низ поединечните училишта во Велика Британија, така што е јасно дека на училиштата им е потребна флексибилност за да планираат и да обезбедат настава на далечина сообразна со нивните специфични околности. На пример, образованието на далечина за најмалите деца обично бара поголема вклученост од родителите, кои, пак, во ова време се соочуваат со низа различни притисоци. Повеќето успешни примери за настава на далечина доаѓаат од училишта што веќе имаат одредена инфраструктура и соодветна технологија, односно треба да се земе предвид дека многу училишта и домаќинства немаат исто ниво/можности за пристап до Интернет, така што Платформата нуди примери од

¹⁷ <https://www.gov.uk/government/publications/coronavirus-covid-19-online-education-resources>

ефективната практика, или, пак, само сугерира како да се обезбеди образование за различни категории ученици.

Во сиот овој процес, на прво место е благосостојбата на учениците. Затоа е обезбедена поддршка за родителите, поддршка за учениците (соодветна за различните возрасти), помош при организација на времето и широк опфат едукативни материјали што можат да се користат било како наставни ресурси било како споделени примери од успешна настава на далечина. Покрај ова, преку соодветно креиран владин портал, обезбедена е и технолошка поддршка и обука за нејзино користење, а во целиот процес е вклучен и ВВС – националниот, јавен телевизиски сервис. Од самиот почеток на наставата на далечина, согледан е примарниот проблем на социјалните разлики. Утврдено е дека постои т.н. – „дигитална сиромаштија“, односно, во некои училишта учениците немаат ни лаптопи ни компјутери.

Во продолжение извојуваме елементи што ги сметаме за најкорисни:

НАСОКИ ЗА РОДИТЕЛИТЕ

Поддршка на процесот на учење за време на коронавирус

Додека престојуваат дома поради вирусната пандемија, родителите и старателите секако се загрижени за развојот на своите деца и за последиците од запрениот образовен процес или од прекинатиот престој во градинка. Никој не очекува од родителите да бидат учители или пак да ги спроведуваат активностите што нормално ги вклучуваат училиштето и градинката. Сепак, родителите и старателите треба целосно да се вложат за да им помогнат на децата и да им го поддржат учењето, а паралелно треба и да се справуваат со други обврски и предизвици. Постојат упатства со соодветни совети за продолжување на образовниот процес од дома, приспособени за одредени возрастни групи, значи – посебно за родители на деца од 2 до 4 години, за родители на деца од основно училиште, за родители на деца од средно училиште и за родители на деца што имаат посебни образовни потреби, или, пак, деца со инвалидитет (се зема предвид дека секоја возрастна група има свои специфики). Упатствата главно се состојат од примери како најефикасно да се организира времето, а за помалите деца пред сè како да се совладаат основни животни вештини, а сепак да се задржи игровото секојдневие. На пример, на најмалите деца може да им се помогне да учат преку секојдневните нешта и работите што родителите ги прават со нив - преку секојдневни разговори, игрите со броеви или со букви, заедничко читање, вклученост во секојдневните домашни работи. Предложени се иновативни идеи и интересни веб-страници (како на пример

Hungry Little Minds).¹⁸ Во секој случај – не се препорачува стриктно одвојување време за планирање сложени активности посветени само на учење, туку се препорачува активностите да бидат вглобени во секојдневниот живот и да се изведуваат низ игра. Родителите најдобро си ги познаваат децата, па затоа треба да се избегнуваат долготрајно планирани активности, тука треба да се практикува мешан состав од покуси активности на кои децата природно подобро реагираат. Така се избегнува децата да се досадуваат или пак да се фрустрираат, односно потребно е децата да се држат активни и заинтересирани да учат преку работите во кои уживаат.

Дополнително, обезбедени се електронски едукативни ресурси на Интернет што опфаќаат различни теми наменети за различни возрастни групи. Се обрнува внимание на безбедноста на Интернет содржините и како да се пристапи и да се разговара со децата околу тоа. На сите уреди што ги користат деца, се предлага поставување родителска контрола и надзор при употребата веб-страници и апликации. Во секој случај, потребно е да се намали времето минато пред екранот, бидејќи дигиталните уреди не се единствениот начин за учење. Потребно е да се користат книги и друг печатен материјал обезбеден од училиштето, или, пак, она што децата го имаат дома.

Родителите на децата во транзиторната група (оние што минуваат од основно во средно училиште) сосем практично се советувани како да им помогнат полесно да ја направат таа промена – како да се работи со детето, како да му се даде повратна информација за сопствената работа или, пак, им се посочуваат начини како да се провери напредокот во учењето. Покрај секоја домашна работа што децата ја добиваат од училиште, може да се користат и образовните програми достапни на BBC, јавниот, национален телевизиски сервис,¹⁹ или, пак, преку ОАК, Националната академија.²⁰ Уште од појавата на Ковид-19 обезбедена е и бесплатна телефонска линија со поддршка и со совети за родителите околу учењето од дома. Доколку некои родители не се во можност на детето да му обезбедат користење дигитален уред за училишните обврски, тогаш можат да контактираат одредено училиште што ќе им обезбеди таков уред, или, пак, ќе му овозможи на ученикот да работи во различен формат, а сепак да не губи од наставата.

Одржување на менталното здравје и на благосостојбата

Промената на рутината и останувањето дома за некои деца може да претставува тешкотија. Посебно важно е да се зачува благосостојбата на децата. Постојат упатства подготвени со поддршка од институциите на јавното здравје, кои

¹⁸ <https://hungrylittleminds.campaign.gov.uk/>

¹⁹ <https://www.bbc.co.uk/bitesize>

²⁰ <https://www.thenational.academy/>

укажуваат како родителите да се грижат за сопственото ментално здравје, но едновременно и за здравјето на своите деца. Нужно е одржува секодневна рутина во која децата ќе се чувствуваат поудобно (на пример – будење во исто време, спиење во исто време, оброк во исто време, и слично). Дополнително, дадени се совети за практикување активности на отворено и игри што не го ставаат здравјето на децата под ризик. Посебно се нагласува важноста на социјализацијата, оти исто како и возрасните, важно децата да остварат и да одржуваат комуникација со врсниците. Затоа, се предлага да се воспостави видео повик со други деца или разговор со поширок круг роднини, повик преку кој може да споделат искуства и активности.

Децата не треба да се оптоваруваат со вести и со други информативни програми во врска со пандемијата, но секако треба да им се отстапи време сосем отворено да зборуваат за своите чувства. Разговор со најмалите деца за новонастанатата ситуација секако дека е голем предизвик, оти, од една страна, родителите никако не би сакале дополнително да ги вознемируваат, а од друга страна, пак, треба да најдат начин како да не ја игнорираат нивната настојчива љубопитност. Најважно е децата да се чувствуваат безбедни и да се убедени дека оваа состојба е минлива.

НАСОКИ ЗА УЧИЛИШТАТА

Примарна одговорност на училиштето е да обезбеди грижа и поддршка за учениците во нивниот социјален, личен и академски развој. Училиштата мора да се во непрекинат контакт со учениците, а посебно со ранливите категории ученици. Директните испитувања треба да се одложат и да се воспостави нов систем за оценување што ќе ја одразува активноста на учениците. Училиштето треба да води сметка за групните, колективни, просечни оценки на ниво на одреден клас, засновани врз резултатите / оценките добиени по спроведување индивидуални испитувања. Потоа училиштата ги рангираат учениците во рамките на секој предмет поединечно и на секој одделен клас. Информациите се праќаат до испитните одбори за да ги стандардизираат оценките низ училиштата и за да се осигураат дека ниту едно училиште ниту е престојно ниту е преблаго, односно да се обезбеди фер оценување. Обезбеден е и механизам за жалба доколку се смета дека постои неправедност во овој процес.

Ресурси

За спроведување на домашното образование, сè додека не се врати вообичаениот, нормален образовен процес, направен е список бесплатни ресурси за

обука преку Интернет, и тоа посебно за математика, за онлајн наука, за англиски јазик, како и посебни образовни програми за лица со посебни потреби и со инвалидитет. Тие ресурси се само предлози и не служат да го заменат осмислениот наставен план на училиштето, туку служат да им помогнат на училиштата да ги збогатат своите постојни ресурси. Достапните дополнителни ресурси се оценети од експерти и гарантирано нудат висок едукативен квалитет. Сообразени се со потребите на учениците, а технички се приспособливи да можат да ги користат и родителите. Списокот на дополнителните ресурси не е конечен, односно тој постојано се ажурира. Наставниците и родителите / старателите треба да проверат дали активностите содржани во предложените ресурси се соодветни и безбедни за возраста на ученикот и дали може безбедно да се спроведат во домашната средина.

Финансирање и техничка помош

Во новонастанатата општествена ситуација Велика Британија обезбеди финансиска поддршка за образованието на далечина, но и општо за грижа за децата во поширока смисла, вклучително и соодветна техничка поддршка на целиот воспитно-образовен процес. Обезбедено е финансирање на вонредните трошоци на училиштата, можност за подобрување на дигиталните вештини со бесплатни курсеви преку Интернет, како и базична техничка помош – пристап до Интернет, употреба дигитални уреди, поддршка при спроведувањето на наставата на далечина. Помош доаѓа и од локалните власти, преку бесплатни дигитални уреди и бесплатен пристап до Интернет, подготовка посебни обрасци преку кои се аплицира за помошта, испорака на уредите (*лаптопи и таблети за наставниот кадар, за деца и за младинци*), и слично. Постои и посебен сектор за образование што дава поддршка за ученици од социјално загрозувани семејства што немаат пристап ни до дигитални уреди ни пристап до Интернет, при што локалните власти се одговорни за нарачката и за дистрибуцијата лаптопи и таблети. За овој вид државна помош можат да аплицираат само – локалните власти, институции и други релевантни организации што вршат надзор над училиштата, како и институциите од сферата на социјалната заштита –, а не самите училишта, родителите и учениците. Воспоставен е функционален систем на организација и на контрола, а лаптопите и таблетите се доставуваат во рок од 5 работни дена од денот на нарачката. Во овој процес се прави и дополнителна категоризација по приоритет, односно предност имаат лицата од најранливите социјални категории. Лаптопите и таблетите се доставуваат директно до училиштата или до локалните власти наведени во апликацијата, а тие понатаму ја спроведуваат дистрибуцијата и доставата.

НАСОКИ ЗА НАСТАВНИЦИТЕ

Обезбедени се информации – стратегии и практики – неопходни за наставниците при спроведувањето на образовниот процес во т.н. „домашна средина“. Стратегиите и практиките се изготвени од Министерството за образование, во партнерство со секторот за образование.

Наставни ресурси

Гореспоменатата Платформа содржи ресурси што треба да им помогнат на наставниците, односно – начелен список ресурси за образование преку Интернет, со опфат на различни теми категоризирани по возрасни групи. Во предложените ресурси влегуваат:

*Bitesize Daily*²¹ – програма развиена од BBC за ученици од 1 до 10 одделение, програма која секојдневно нуди нови образовни часови. Создадена е во соработка со наставници и со едукативни експерти, а нејзините видеа и интерактивни активности опфаќаат обработка на елементарни и на специјални теми од наставните програми на училиштата. Содржината е достапна бесплатно – преку телевизија, преку Интернет и преку iPlayer на BBC.

*ОАК - Национална академија*²² – наставниците на располагање ги имаат и ресурсите од ОАК, националната академија создадена од наставници од училиштата низ Англија како одговор на затворањето на училиштата. Овој бесплатен ресурс за наставниците обезбедува еквивалент на три часа на ден за ученици од основно училиште и четири часа на ден за ученици од средни училишта, и тоа за различни наставни содржини и теми. Лекциите се создадени преку вежби и комбинации од видеа, квизови и од работни листови. Училиштата, доколку сакаат да го користат како дел од своите наставни планови за далечинско образование, можат да го преземат целиот пакет на т.н. – „ОАК училиште“,²³ кој обезбедува упатства и видеа за споделување. Пакетот е достапен за основни, средни и за специјализирани училишта, а вклучува целосна наставна програма, сè до крајот на пролетното полугодие.

²¹ <https://www.bbc.co.uk/bitesize/dailylessons>

²² <https://www.thenational.academy/>

²³ <https://www.thenational.academy/schools-pack>

Планирање настава

Изработени се упатства за планирање стратегии за одржување далечинско предавање преку практични совети. Ова претставува можност училиштата да учат едни од други, како и да развиваат свои пристапи во обезбедување далечинско образование. Оттаму веќе се достапни бројни примери од наставни практики, а тие постојано се ажурираат за сите нивоа на образование и за сите образовни групи. Посебен предизвик е да се усогласи процесот на наставата во однос – на учениците што одат на училиште непрекинато уште од самиот почеток на пандемијата, на оние што допрва почнуваат да се враќаат во училишните клупи и на оние кои сè уште се дома. Затоа е потребен кохерентен наставен план за испорака на настава за учениците што се дома и оние што се на училиште, истовремено одржувајќи социјално растојание и безбедност за вработените и за учениците. Секако, неопходно е да се поддржи персоналот и при планирањето на фазното враќање на наставниот процес, како и при идентификувањето на празнините во знаењето на учениците. Во овој процес на наставниците им е обезбедена техничка помош, како обезбедување виртуелни лекции и стриминг во живо, како и дадени сугестии за комуницирање со родителите, со старателите и со учениците, за да се обезбеди севкупност на образовниот процес.

Безбедност на интернет

Далечинското образование е ново искуство, како за наставниците така и за учениците, па затоа е важно училиштата да имаат стратегија што ќе обезбеди безбедност на Интернет (*заштита лични податоци, заштита од малициозни содржини, заштита од радикализација преку Интернет, заштита од штетни или вознемирувачки содржини, како и заштита од малтретирање и злоупотреба преку Интернет, и слично*), а во таа насока се дадени мноштво совети и упатства што претполагаат неопходна координација со родителите и со старателите.²⁴ Важно е секоја загриженост да се искомунцира преку јасни патишта за известување, за да се преземат соодветни чекори. Во оваа насока е обезбедена и бесплатната телефонска линија за контакт со стручни лица.

²⁴ Thinkuknow дава совети од Националната агенција за криминал (NCA) за безбедост на Интернет. Обезбедените информации даваат поддршка и водство за родители од водечки експерти и организации <https://www.thinkuknow.co.uk/>; Childnet нуди алатка за поддршка на родители и негуватели на деца од која било возраст за да започнат дискусии за нивниот онлајн живот, да поставуваат граници околу однесувањето преку Интернет и употреба на технологија и да дознаат каде да добијат поголема помош и поддршка. Интернет-темите обезбедуваат листи за списоци за безбедност на Интернет специфични за возраста, упатства за тоа како да се постават родителски контроли на голем број уреди и мноштво практични совети што ќе им помогнат на децата да го извлечат максимумот од нивниот дигитален свет <https://www.childnet.com/>; таква алатка е и London Grid for Learning, <https://www.lgfl.net/>

Редовна комуникација со родители, старатели и ученици

Како дел од наставата на далечина особено е важно училиштата, наставниците и учениците да одржуваат континуирана комуникација. Оттаму, важни се лекциите во живо и видео конференциите. Наставата од дома се разликува од наставата во училница. Наставниците треба да се обидат да најдат време да разговараат со учениците, со родителите или со старателите.²⁵ На родителите, старателите и на учениците треба да им се помогне во подготовката неделен план или структура што вклучува време за едукација, играње и релаксирање, а ваквиот план ќе го намали стресот и вознемиреноста кај семејствата што се во ситуација на неизвесност.

²⁵ Локалните власти треба да се координираат со училиштата и на наставниците да им обезбедат безбедно место за работа ако не се во можност наставата да ја спроведуваат од дома;

**РЕПУБЛИКА
ИРСКА**

РЕПУБЛИКА ИРСКА

Во Република Ирска посебно се нагласува неопходноста од ефективна координација меѓу клучните актери во градењето и во одржувањето на процесот за настава на далечина, односно улогите се рамноправно распределени меѓу училиштата, наставниците, учениците и родителите.

Во продолжение извојуваме елементи што ги сметаме за најкорисни:

НАСОКИ ЗА НАСТАВНИЦИТЕ

Образовната платформа на Република Ирска се одликува со тоа што нуди можности за професионална помош за наставниците при обезбедувањето на образовните услуги. Екипи од *Сервисот за професионален развој на наставниците (Professional Development Service for Teachers – PDST)*²⁶ имаат развиено мноштво ресурси за учење од далечина, како поддршка за училиштата во текот на целиот период од затворањето поради пандемијата. Ресурсите се достапни во следниве области: - дигитални технологии; - здравје и благосостојба; - лидерство во училиштето; - писменост; - математика, и географија. Министерството за образование им наложува на раководителите на училиштата и на директорите - веднаш да го продложат образовниот процес и ја нагласува исклучително важната улога на наставниците во животот на младите луѓе, односно очекуваната постојана поддршка што во време на тековната криза е од витално значење. Низ сиот овој нововоспоставен план Министерството само го насочува процесот, давајќи им на образовните работници пристап до едукативни материјали, но и ИТ-ресурси што редовно се ажурираат преку Scoilnet.²⁷ Наставниците се охрабруваат да одржуваат постојана комуникација со родителите и со старателите за полна поддршка на учениците. Во оваа фаза особено е важно одржување на континуитетот на образованието за учениците од сите нивоа на образовниот сектор. Дополнително, преку соодветен експертски тим се обезбедуваат услуги за професионален развој на наставниците, како и веб-содржини за поддршка при употребата на дигиталната технологија за училиштата и за наставниците вклучени во учењето од далечина. За оваа цел е поставена и посебна веб-страница со едукативни содржини, развиена од тим за дигитални технологии, а електронските платформи и алатки се детално обработени и објаснети.²⁸ Со примена

²⁶ <https://www.pdst.ie/>

²⁷ <https://www.scoilnet.ie/>

²⁸ <https://www.pdst.ie/distancelearning>

на онлајн алатките од оваа страница наставниците можат лесно да ја прилагодат постојната наставна програма, користејќи ги достапните наставни ресурси и изработувајќи вежби / домашни задачи за учениците. Алатките се унифицирани, а во зависност од техничките капацитети на училиштата, на наставниците им се овозможува користење различни стратегии за креирање онлајн настава. На пример, знаењето на учениците може ефикасно да се провери со користење на алатките како што се: - edpuzzle; - flipgrid; - kahoot; - quizlet и - wizer.me,²⁹ а наставниците се должи на учениците да им дадат поопширна повратна информација каде треба да се поправат при учењето.

Сиот овој процес е поддржан со дигитални упатства и со туторијали. Секое училиште, според своите потреби и капацитети, може да избере која наставна платформа ќе ја користи, но притоа му се бесплатно достапни и бројни електронски библиотеки.

НАСОКИ ЗА РОДИТЕЛИТЕ

Упатството како да се спроведува наставата во време на пандемијата е дадено од *Националната психолошка служба за образованието (National Educational Psychological Service (NEPS))*,³⁰ се ажурира тековно, а еднакво се однесува на родителите, на младите и на наставниците. Достапно е на www.education.ie/covid19, а Одделот за образование и за вештини дава услуги и поддршка, односно постојано е на располагање со цел да се обезбеди продолжување на образованието. Веб-страницата содржи каталог помошни статии за родители, кои се објавуваат и во неделникот *The Irish Times*, како дел од серијата текстови - „Учење од дома“.³¹ Секој текст истражува практични и ефективни активности за поддршка и за зајакнување на процесот на учење од дома. Се посочуваат примери, како што се - дигитално раскажување приказни, начини за поттикнување креативност при учењето од дома, како да се одржат децата среќни и здрави додека училиштата се затворени, како да се обезбеди добросостојбата на децата - практичен водич за разговор со децата за нивните чувства и за нивните грижи. Освен психолошка поддршка, обезбедени се и материјали и ресурси за практична наставна работа, како на пример – за наука и за географија, за истражување и за набљудување на доместикалната околина, создавање семејна дигитална временска капсула, креативни авантури при виртуелна

²⁹ <https://edpuzzle.com/>; <https://info.flipgrid.com/>; <https://kahoot.com/>; <https://quizlet.com/live>; <https://www.wizer.me/>

³⁰ <https://www.education.ie/en/Schools-Colleges/Services/National-Educational-Psychological-Service-NEPS-/NEPS-Home-Page.html>

³¹ <https://www.irishtimes.com/news/education/home-tuition-our-guide-to-the-best-teaching-and-learning-resources-online-1.4206766>

турнеја, и слично. Достапни се и вебинари во различни подрачја со дополнителни панели од експерти, како на пример – вебинар за учење од дома, креативни начини како да се остане поврзан, но и поддршка на студенти со посебни образовни потреби при наставата од далечина. Вебинарите се систематизирани – од целосно едукативни за сите нивоа на образование, до специјализирани што нудат поддршка на наставниците, или, пак, за раководителите на училиштата.

ДИГИТАЛНИ ИЗВОРИ

Посочената веб-страница содржи мноштво платформи за учење од далечина. Во продолжение се дадени неколку примери.

Epic! е интернет библиотека што нуди над 35000 ресурси, вклучително и книги од аудио едицијата – „Read to Me“, потоа, можност за поврзување со избран читател и воспоставување шеми за читање. Библиотеката нуди интересни текстови од National Geographic Kids или од Guinness Book of Records, односно погодна е и за деца на возраст од 4-12 години.³²

Britannica, од 1768 година е издавач на мулти-волуменски енциклопедии. Тие се целосно дигитализирани за да одговорат на потребите на 21-от век, но нивната содржина е секојдневно ажурирана со видеа, со слики и со други наставни помагала. Енциклопедиите се наоѓаат во дигитални формати, дизајнирани како електронски производи за ученици од сите возрасти. *Britannica* нуди бесплатни содржини за природни и за општествени науки за сите нивоа на образование.³³

*DK Findout*³⁴ е мрежен ресурс составен од енциклопедии за училишта, а до него може да се пристапува и од дома, така што учениците се поттикнуваат да откријат повеќе за дадена тема. Содржината може да се филтрира според наставната област, а резултатите од статиите се интерактивни (за некои области постојат и квизови за проверка на знаењето). Наставникот може на учениците да им зададе теми дури и од овој ресурс, во прилог на изработка проекти, или, пак, преку есеј да се осврнат на одредени енциклопедиски статии. Оваа веб-страница содржи и бесплатни учебници, планови за лекции и работни листови, наменети за наставниците (достапни на: <https://www.dkfindout.com/uk/teachers/>). Исклучително вешто изработени примери за содржини што лесно ја побудуваат љубопитноста кај учениците се оние за предисторијата, за човековото тело, за планетите од сончевиот систем – мошне

³² <https://www.getepic.com/>

³³ <https://kids.britannica.com/> дополнително на преку почетната страница на Scoilnet (www.scoilnet.ie) или може да се најде и овде <https://packs.eb.co.uk/hss>

³⁴ <https://www.dkfindout.com/uk/>

забавни, интерактивни и придружени со видео метаријали богати со корисни и интересни факти. Страницата има и посебен дел за родителите, преку кој на детето му се овозможува безбедна и сигурна средина за пребарување, за учење и за самостојно истражување информации. Осмислена е конструктивно, како совршена помош при изработка домашна задача, јасна е, прегледна, сигурна и целосно анимирана. Ги опфаќа сите предмети од наставните програми, прикажани на современ начин мошне привлечен за ученикот. Страницата содржи и експертски статии што на родителите им ја објаснуваат поставеноста на наставните програми, за да можат и самите да се вклучат во образовниот процес.³⁵

Табела 2 - Предлог за видео – платформи

	<i>YouTube</i> глобално најпопуларната видео-платформа има недобројни едукативни и информативни видеа, лесни за пребарување и за споделување преку онлајн платформи, е-пошта, и слично;
	<i>WatchKnowLearn</i> индексираше приближно 50.000 едукативни видеа, ставајќи ги во директориум со над 5.000 категории;
	<i>ТЕД-Ед</i> и <i>TED's youth</i> е едукативна иницијатива, во одреден сегмент наменета посебно за млади. Мисијата на <i>ТЕД-Ед</i> е да ги поттикне и да ги популаризира идеите на наставниците и на учениците од целиот свет;
	<i>ТичерТјуб</i> е бесплатна заедница за споделување наставни видеа и содржини – наменета и за наставниците и учениците;
	<i>Академијата КААН</i> нуди вежби, наставни видеа и персонализирана табела за учење што ги оспособува учениците да учат со свое темпо – во и вон училищата;

³⁵ <https://www.dkfindout.com/uk/parents/>

	<i>Вimeo</i> видео-платформата без реклами, домаќин на илјадници професионално произведени видеа;
	<i>СкулТјуб</i> - веб-страница што им овозможува на наставниците и на учениците пристап до наставни видеа и до содржина за лекции;
ЈАЗИК И ЛИТЕРАТУРА	
	<i>Сторилајн онлајн</i> – ризница приказни читани од познати личности. Секоја книга вклучува дополнителен материјал, со цел - зајакнување на разбирањето, на вербалните и на пишаните вештини;
	<i>Зрак писменост</i> - анимирана страница за поттикнување визуелна писменост, а преку неа и литерарната писменост на учениците од основното образование;
	<i>Сториберис</i> - визуелизирани/анимирани раскази за наставници од основното образование;
	<i>Кидлит</i> – збирка видеа, создадени во соработка со авторите на книги за деца и со илустратори; видеата содржат актерско читање книги, интервјуа со автори за деца и тематски ликовни вежби во прилог на литерарната писменост;
НАЦИОНАЛНО БОГАТСТВО	
	YouTube канал - исполнет со приказни, со спорт и со занаети својствени за општеството и за културата на Република Ирска;

Видеа од учебници на ирски јазик, прочитани од ирски автори, издавачи и ирски актери;

ФИЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

Видеата се користат за поддршка на сите нивоа на основната програма на физичко образование; страницата е поддржана и од Ирската фондација за здравје на срцето;

Видеа за физичка култура;

Видеа за развој на училишната физичка култура, поврзани со ресурсот – „Добро е често да се движите“;

ВИЗУЕЛНИ УМЕТНОСТИ

Видеа за поддршка на сите нивоа од наставната програма за визуелни уметности во основното училиште;

nationalgalleryie
900 subscribers

Видеа од Националната галерија на Република Ирска што истражуваат и објаснуваат некои од познатите национални уметнички дела;

НАУКА

Научни теми со видеа за ученици од основно училиште; страницата опфаќа широк спектар теми, а вклучува – живеалишта, инженерство, простор, итн.;

	National Geographic Kids има активна веб-страница што изобилува со интерактивни, тематски поделени ресурси;
Веб-страниците што се дадени подолу на наставниците им овозможуваат да ги отстранат рекламните од видеата, а исто така да ги исечат на одреден дел пред да ги им ги испратат на учениците.	
	http://www.viewpure.com/
	https://safeshare.tv/
	https://www.tubechop.com/
	https://watchkin.com/
МЕДИУМСКИ ИЗВОРИ	
	„Домашно училиште“ - со часови и активности, но и со завршни работни листови;

ЦЕНТАР ЗА
УПРАВУВАЊЕ СО
ПРОМЕНИ

ул. „Рајко Жинзифов“ бр. 44-1, Скопје
тел.: +389 (0) 2 6092-216
е-пошта: info@cup.org.mk
веб-страница: www.cup.org.mk

